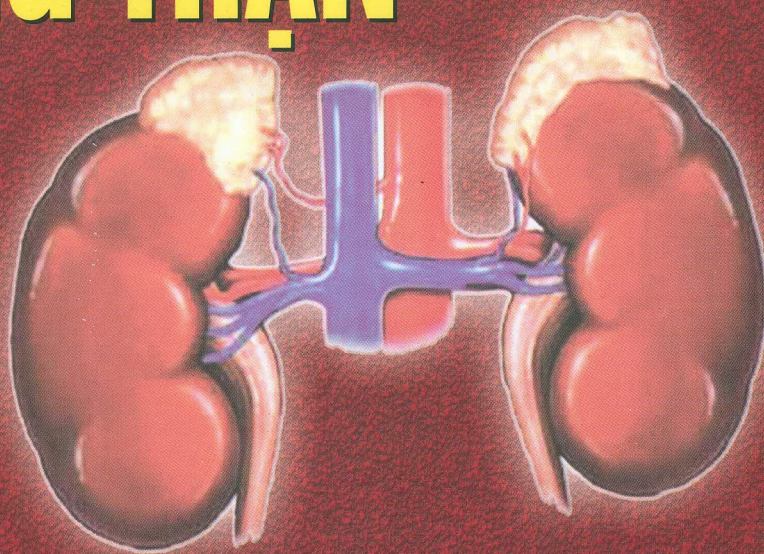

HỘI ĐÔNG Y HÀ NỘI

Sinh bệnh lý *và* luận trị **TẠNG THẬN**

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

HỘI ĐÔNG Y HÀ NỘI

BIÊN SOẠN:

TTND.LY. NGUYỄN THIÊN QUYẾN

LY. LÂM TIỀN ĐÔNG

TTƯT.BSCK2. NGUYỄN HỒNG SIÊM

SINH BỆNH LÝ VÀ

LUẬN TRỊ TẠNG THẬN

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2012

LỜI NÓI ĐẦU

Thực hiện chức năng, nhiệm vụ, điều lệ Hội Đông y Việt Nam và truyền bá y thuật nhằm trao đổi, hướng dẫn lý luận, kinh nghiệm chuyên môn Đông y cho cán bộ hội, hội viên.

Hội Đông y Hà Nội thường xuyên tổ chức các lớp bồi dưỡng chuyên môn theo từng bậc học, theo trình độ chuyên môn của từng hội viên như: Lớp Bồi dưỡng Lương y Cơ sở, lớp Bồi dưỡng Lương y Chuyên sâu, lớp Châm cứu, lớp Thuốc Nam .v.v.

Để nâng cao kiến thức chuyên sâu cho hội viên, chúng tôi đã kết hợp với TTND.LY. Nguyễn Thiên Quyên – Nguyên Chủ tịch Hội Đông Y Hà Nội và LY. Lâm Tiến Đông biên soạn cuốn **“Sinh bệnh lý và luận trị tạng Thận”**. Nhóm biên soạn đã dựa vào các tài liệu kinh điển và tài liệu đương đại để biên soạn ra cuốn sách này với nội dung đi sâu vào chính tạng, mối quan hệ sinh bệnh lý và luận trị tạng thận.

Hy vọng rằng cuốn sách này sẽ mang đến cho độc giả cũng như hội viên chúng ta những kiến thức mới, những kinh nghiệm tìm hiểu về Đông y nói chung và tạng thận nói riêng.

Mong rằng Hội Đông y Hà Nội luôn được kết hợp với các vị cao y trong việc tu thư, dịch thuật, biên soạn nhiều tài liệu chuyên môn quý hơn nữa để không ngừng phổ biến kiến thức chuyên môn cho độc giả và các hội viên./.

T/M HỘI ĐÔNG Y HÀ NỘI

Chủ tịch

TTƯ.T.BSCK2. Nguyễn Hồng Siêm

LỜI GIỚI THIỆU

Trong hệ thống lý luận cơ bản của Đông y học, việc học tập sinh bệnh lý và điều trị học tạng phủ là một chương trình hàng đầu; Bởi vì qua nghiên cứu tạng phủ, người thầy thuốc hầu như đã vượt được một nửa chặng đường lý luận cơ bản, tiến vào nội dung lý luận sâu hơn. Ở mỗi tạng phủ, được giới thiệu một cách tỷ mỉ như tạng phủ đối với âm dương ngũ hành, đặc tính và công năng của nó, những bộ phận của cơ thể chịu ảnh hưởng của tạng phủ, tạng phủ quan hệ với khí hậu tự nhiên, đối với kinh lạc, tạng đối với tạng, tạng đối với phủ có ảnh hưởng liên quan mật thiết với nhau, nguyên nhân cơ chế và đặc điểm phát bệnh ở mỗi tạng phủ, những bệnh chứng chủ yếu, biện chứng và phương pháp điều trị bệnh của mỗi tạng phủ. v.v. Được giới thiệu trên 13 hạng mục từ dễ đến khó, từ trừu tượng đến cụ thể, giúp cho người nghiên cứu một kiến thức nhất định để tìm hiểu Đông y.

Sách được giới thiệu lần lượt từng tạng một, các tập trước đã giới thiệu đến bạn đọc các tạng Tâm, Can, Tỳ, và lần này giới thiệu tiếp đến tạng Thận. Biên soạn lần này, chúng tôi đã cố gắng rút kinh nghiệm, từng câu từng chữ đã được chỉnh sửa gọn gàng hơn, khiến cho người

đọc dễ hiểu hơn, đồng thời còn phụ thêm phần tham luận để cho độc giả hiểu sâu thêm một bước về sinh bệnh lý và luận trị tạng Thận; nhưng song cũng khó tránh khỏi những thiếu sót, rất mong các quý vị đồng nghiệp và bạn đọc góp ý bổ sung thêm.

T/M Nhóm biên soạn

TTND.LY. Nguyễn Thiên Quyên

MỤC LỤC

<i>Lời nói đầu</i>	3
<i>Lời giới thiệu</i>	5
Nghiên cứu công năng sinh lý và luận trị tạng Thận	7
Thận với âm dương ngũ hành	8
I. Thuộc tính âm dương của Thận	8
II. Thuộc tính ngũ hành của Thận	10
Đặc tính của Thận.....	13
I. Thận chủ bể tàng	13
II. Thận ghét táo	14
III. Thận chủ về sợ sệt.....	16
IV. Thận là tạng của thủy hoá.....	18
Công năng của Thận	20
I. Thận tàng tinh, chủ về sinh trưởng, phát dục, sinh sản.....	20
II. Thận chủ về thủy dịch.....	25
III. Thận chủ nạp khí.....	29
IV. Thận tàng chí	31
V. Thận chủ cốt - sinh tủy - thông não	32
Thận với thốn, nhĩ, phát, yêu, nhị âm, thiên quý.....	34
I. Thận với thốn.....	34
II. Thận với tai	35
III. Thận với tóc	37
IV. Thận với lưng.....	38
V. Thận với nhị âm	39
VI. Thận với thiên quý.....	41

Thận với tự nhiên	43
I. Thận với mùa đông.....	43
II. Thận với mùa xuân, hạ, thu.....	45
III. Thận với năm, tháng, ngày, giờ.....	47
1. Thận với năm:.....	47
2. Thận với tháng.....	49
3. Thận với ngày.....	51
4. Thận với giờ:.....	52
IV. Thận với địa vực.....	53
Thận với kinh lạc	54
I. Kinh mạch tuần hành của Thận.....	54
II. Lạc mạch của kinh Thận.....	55
III. Du huyết của kinh Thận.....	55
1. Huyết Dũng tuyến.....	55
2. Nhiên cốt.....	56
3. Thái khô.....	56
IV. Kinh Thận với các kinh lạc khác.....	59
V. Bệnh chứng chủ yếu của Thận kinh.....	61
Thận với các tạng phủ khác	62
I. Thận với Tâm.....	62
II. Thận với Can.....	67
III. Thận với Tỳ.....	70
IV. Thận với Phế.....	74
V. Thận với Bàng quang.....	77
VI. Thận với Vị.....	79
VII. Thận với Tam tiêu.....	80
VIII. Thận với Mệnh môn.....	83

Nguyên nhân bệnh của Thận	87
I. Do phòng lao và sinh đẻ nhiều	87
II. Lục dâm thương Thận	88
1. Hàn tà thương Thận	89
2. Phong tà tổn thương Thận.....	90
3. Hỏa (Nhiệt) tà thương Thận.....	92
4. Thấp tà thương Thận.....	93
5. Táo tà thương Thận.....	93
III. Sợ sệt tổn thương Thận.....	94
IV. Ôm lâu liên lụy đến Thận	95
V. Phú bẩm bất túc.....	96
Cơ chế gây bệnh của Thận	96
I. Thận không cố tàng	96
1. Thận âm khuỷu hư	97
2. Thận dương khuỷu hư.....	101
3. Nhiệt nhiều tinh thất	104
II. Đóng mở không lợi	105
1. Thận hư mất sự chế ước.....	105
2. Khí hóa thất thường	106
3. Hạ tiêu thấp nhiệt.....	109
III. Nhiếp nạp vô quyền	110
1. Thận không nạp khí	111
2. Thận không cố thai	112
Đặc điểm phát bệnh của thận	112
I. Đặc điểm bộ vị biểu hiện.....	112
1. Não và cột	113

2. Ngực, bụng, lưng	114
3. Sinh sản và nhị âm	115
4. Tứ chi	116
II. Đặc điểm công năng thất thường	116
1. Tàng tinh khác thường	117
2. Chủ thủy khác thường	117
3. Nạp khí khác thường	118
III. Đặc điểm biến hóa đặc trưng	118
1. Đầu và mặt	119
2. Ngực bụng, nhị âm, vùng lưng	119
3. Chân tay	120
IV. Đặc điểm phát bệnh theo khí hậu bốn mùa	121
V. Đặc điểm nguyên nhân gây bệnh	122
VI. Đặc điểm về thể chất, tuổi tác, giới tính	122
1. Đặc điểm về thể chất:	122
2. Đặc điểm về độ tuổi	125
3. Đặc điểm về giới tính	126
VII. Đặc điểm thời gian mắc bệnh và điều trị	127
1. Đặc điểm thời gian mắc bệnh	127
2. Đặc điểm điều trị	127
Bệnh chứng chủ yếu của thận	129
I. Thận tiết	129
II. Thận trưởng	130
III. Thận khái	131
IV. Thận hao	131
V. Thận tích	132

VI. Thận cam	132
VII. Thận trước	133
VIII. Thận suyễn	134
IX. Thận tiêu	135
X. Thận tý	136
XI. Thận nuy	137
XII. Thận nham	138
XIII. Yêu thông	138
1. Đau lưng do hàn thấp	139
2. Đau lưng do thấp nhiệt	140
3. Đau lưng do Thận hư	140
4. Đau lưng do ứ huyết	140
XIV. Lâm chứng	141
1. Nhiệt lâm	142
2. Huyết lâm	142
3. Khí Lâm	142
4. Thạch lâm	142
5. Cao lâm	143
6. Lao lâm	143
XV. Chứng di thủy	143
1. Thận dương bất túc	144
2. Tỳ Phế khí hư	144
3. Thấp nhiệt hạ trú	144
XVI. Chứng thận lao	145
Biện chứng bệnh thận	146
A. Thực chứng	146

I. Chứng thận thực nhiệt	146
1. Nguồn gốc lịch sử	146
2. Nguyên nhân bệnh	148
3. Phân tích chứng hậu.....	149
4. Chẩn đoán phân biệt	150
II. Chứng thận hàn thấp	151
1. Nguồn gốc lịch sử	152
2. Nguyên nhân gây bệnh	153
3. Phân tích chứng hậu.....	154
B. Hư chứng.....	156
I. Thận khí hư.....	156
1. Nguồn gốc lịch sử	157
2. Nguyên nhân gây bệnh	159
3. Phân tích chứng hậu.....	160
4. Chẩn đoán phân biệt	162
II. Thận dương hư	164
1. Nguồn gốc lịch sử	165
2. Nguyên nhân gây bệnh	169
3. Phân tích chứng hậu.....	170
4. Chẩn đoán phân biệt	174
III. Thận âm hư	177
1. Nguồn gốc lịch sử	178
2. Nguyên nhân gây bệnh	179
4. Chẩn đoán phân biệt	184
IV. Thận tinh bất túc	187
1. Nguồn gốc lịch sử	188

2. Nguyên nhân gây bệnh	190
3. Phân tích chứng hậu.....	191
4. Chẩn đoán phân biệt	195
V. Thận hư thủy nhiễm	196
1. Nguồn gốc lịch sử	196
2. Nguyên nhân gây bệnh	198
3. Phân tích chứng hậu.....	199
4. Chẩn đoán phân biệt	200
VI. Thận không nạp khí	201
1. Nguồn gốc lịch sử	201
2. Nguyên nhân gây bệnh	203
3. Phân tích chứng hậu.....	204
4. Chẩn đoán phân biệt	204
C. Kiềm chứng	206
I. Chứng Can Thận âm hư.....	206
1. Nguồn gốc lịch sử	207
2. Nguyên nhân bệnh	210
3. Phân tích chứng hậu.....	211
II. Chứng Tỳ Thận dương hư.....	217
1. Nguồn gốc lịch sử	218
2. Nguyên nhân gây bệnh	220
3. Phân tích chứng hậu.....	221
4. Chẩn đoán phân biệt	225
III. Chứng Phế Thận âm hư	227
1. Nguồn gốc lịch sử	227
2. Nguyên nhân gây bệnh	232

3. Phân tích chứng hậu.....	232
4. Chẩn đoán phân biệt	237
IV. Chứng Tâm Thận bất giao	239
1. Nguồn gốc lịch sử.....	240
2. Nguyên nhân gây bệnh	242
3. Phân tích chứng hậu.....	243
4. Chẩn đoán phân biệt	244
V. Chứng Tâm Thận dương hư.....	245
1. Nguồn gốc lịch sử.....	245
2. Nguyên nhân gây bệnh	248
3. Phân tích chứng hậu.....	248
4. Chẩn đoán phân biệt	249
D. Bệnh chứng liên quan	250
I. Bệnh chứng về tai	250
1. Nguồn gốc lịch sử.....	250
2. Nguyên nhân gây bệnh	253
3. Bệnh chứng phân tích	253
4. Chẩn đoán phân biệt	254
II. Bệnh chứng về răng.....	258
1. Nguồn gốc lịch sử.....	258
2. Nguyên nhân gây bệnh	260
3. Phân tích chứng hậu.....	261
4. Chẩn đoán và phép trị	262
II. Bệnh chứng về tóc.....	267
1. Nguồn gốc lịch sử.....	267
2. Nguyên nhân gây bệnh	269

3. Phân tích bệnh chứng.....	269
IV. Bệnh chứng về cốt tủy	273
1. Nguồn gốc lịch sử	274
2. Nguyên nhân gây bệnh	276
3. Phân tích bệnh chứng.....	277
Điều trị bệnh Thận.....	281
Các phép điều trị cơ bản	287
I. Phép tả Thận	287
II. Phép tư Thận	290
1. Phép tư bổ Thận âm	290
2. Phép Tư Thận điền tinh	293
3. Phép Âm dương song bổ.....	296
III. Phép ôn Thận	298
1. Phép ôn bổ Thận khí	298
2. Phép ôn bổ Thận dương.....	300
3. Phép ôn dương lợi thủy.....	303
4. Phép ôn Thận nạp khí	304
IV. Phép cố Thận	305
Thảo luận chuyên đề về Thận.....	307
I. Quan sát Thận tinh, Thận khí, Thận âm, Thận dương	307
1. Sự giải thích khác nhau đối với âm dương tinh khí của Thận.....	308
2. Trong sách Nội Kinh phân tích hàm nghĩa.....	309
3. Đề xuất ra Thận âm, Thận dương	310
4. Hàm nghĩa Thận tinh, Thận khí, Thận âm, Thận dương	312

II. Quan sát chứng thận thực và phép tả Thận.....	315
1. Quan sát chứng Thận thực	315
2. Quan sát về phép tả Thận.....	320
3. Một vài ví dụ điều trị chứng Thận thực.....	326
III. Quan sát phép bổ Thận	328
1. Tuần bổ và hoãn bổ.....	328
2. Ôn bổ và thanh bổ.....	330
3. Thông bổ với sáp bổ	335
Mục lục	338